

Що стосується правових наслідків звільнення та відсторонення опікунів і піклувальників від виконання ними своїх обов'язків, то різниця полягає в тому, що при звільненні опікуна або піклувальника від обов'язків у подальшому він знову може прийняти на себе такі обов'язки щодо того ж самого або іншого підопічного. Ніяких несприятливих наслідків у цьому випадку не виникає. Якщо ж опікун (піклувальник) відсторонюється від виконання покладених на нього обов'язків, то актом органу опіки та піклування про таке відсторонення фактично обмежується його сімейна правоздатність: він не може надалі прийняти на виховання у свою сім'ю дитину.

Акт органу опіки та піклування про звільнення або про відсторонення опікунів або піклувальників від виконання покладених на них обов'язків може бути оскаржений ними в судовому порядку.

Завершуючи дослідження питання про правоприміняючі факти у правовідносинах з опіки та піклування, слід констатувати, що набагато більш значимими є правоприміняючі склади: звільнення або відсторонення опікуна (піклувальника) від покладених на нього обов'язків призводить не до зміни правовідносин з заміною його суб'єкта, а до його припинення і до виникнення нового правовідносини зважаючи на особливу значущість суб'єктного складу як елемента структури даних правовідносин. Припинення опіки та піклування як правового стану веде до остаточного припинення правовідносини без виникнення нових правовідносин.

Денисюк В. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри цивільного права*

ЗНАЧЕННЯ ВОЛІ І ВОЛЕВІЯВЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ УКЛАДЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ

Правова природа порядку укладення договору полягає у визнанні його процесом формування волі та її фіксацію в умовах договору як домовленості. У літературі домовленість розглядається як спільний вольовий акт (волевиявлення) (Гавзе Ф. И. Социалистический гражданско-правовой договор / Ф. И. Гавзе – М.: Юридическая литература, 1972. – с.85), або ж як погоджена воля сторін (Новицкий И. Б. Общее учение об обязательстве / И. Б. Новицкий, Л. А. Лунц. – М.: Госюриздат, 1950. – с. 95). З позицій загальної теорії права специфіка договору полягає у тому, що він виражає не одноособове чи єдине (злите) волевиявлення, а певну множинність відокремлених волевиявлень, які і погоджуються у договірному акті (Іванов В. В. К вопросу об общей теории договора / В. В. Иванов // Государство и право. – 2000. – № 12. с. 74).

Отже, домовленість складається із зустрічно спрямованих і взаємоузгоджених волевиявлень контрагентів. За загальним правилом, така

спрямованість носить взаємопротилежний характер. Так, якщо одна особа бажає продати земельну ділянку, то домовленості можна досягнути тільки з тією особою, яка бажає її купити. Воля і волевиявлення спрямовані на досягнення взаємопротилежного правового результату: у однієї сторони це припинення права власності і отримання грошових коштів, у другій – виникнення права власності і позбавлення певної суми грошових коштів. Винятками із загального правила є договір про спільну діяльність, договір простого товариства та установчий договір, у яких волевиявлення сторін не має зустрічного та взаємопротилежного характеру. Навпаки, воно має єдину спрямованість на досягнення спільної мети.

З тим, щоб зрозуміти правову природу домовленості необхідно проаналізувати категорії волі та волевиявлення. Воля – це внутрішня спрямованість, бажання кожного із учасників домовленості. Ця категорія є об'єктом дослідження не тільки юристів, але й психологів. Останні виділяють наступні її ознаки: 1) усвідомлений особою характер дії; 2) здатність людини коригувати свої дії; 3) наявність активності у подоланні труднощів (Филиппов М. М. Понятие воли в советской психологии. Опыт определения воли. Проблемы методологии и логики / М. М. Филиппов. – Томск: Изд-во Томского ун-та. – 1967. – с. 123). Тобто, воля з їхньої точки зору є суб'єктивним проявом ставлення особи до своїх дій.

На думку В. А. Ойгензіхта, воля – це психічне регулювання поведінки, яке полягає у детермінованому і мотивованому бажанні досягти поставленої мети у виборі рішень, розробці шляхів, засобів і застосуванні зусиль для їх здійснення (Ойгензихт В. А. Воля и волеизъявление. (Очерки теории, философии и психологии права) / В. А. Ойгензихт. – Душанбе: Дониш, 1983. – с. 24). Різноспрямовані інтереси суб'єктів тільки тоді перетворюються у договір, коли воля його учасників співпадає, стає єдиною, взаємоузгодженою. Таким чином, пише О. Ю. Скворцов, укладаючи договір його учасники, з одної сторони, погоджують свої інтереси, а з іншої вимушені самообмежувати себе, з тим щоб досягнути бажаного результату – укласти договір (Гражданское право: учебник в 3 т. – Т. 1 / [Е. Н. Абрамова, Н. Н. Аверченко, Ю. В. Байгушева и др.]; под ред. А. П. Сергеева. – М.: РГ-Пресс, 2011. – с. 839).

Волевиявлення – це зовнішнє вираження волі, воно має формуватися вільно, без жодного тиску з боку контрагентів чи третіх осіб. Без погодження волі як внутрішньої сторони домовленості неможливе і волевиявлення як форма зовнішнього вираження волі.

Перед тим як досягнути домовленості сторона повинна визначити свій інтерес (майновий чи немайновий) та підшукати контрагента, який зможе його задовольнити. Потреба задовольнити власний інтерес кожної зі сторін і складає вольовий момент майбутнього договору. Інтерес – це певна потреба в чому-небудь. Але потреба і інтерес – це не одне й те ж, хоча між ними існує нерозривний зв'язок. Співвідношення інтересу і по-

треби полягає у тому, що потреба – це певна взаємодія організму людини із зовнішнім матеріальним світом, яка характеризується фізичною залежністю і характерна як для людини, так і для тварини. Інтерес же представляє собою потребу, характерну для людини як для соціального суб'єкту, тобто потребу, що має соціальний характер. Потреба породжує інтерес, стає його змістом. Інтерес, що сформувався, означає конкретизацію потреби, тобто завершення процесу проходження потреби через свідомість суб'єкта і націленість суб'єкта на певне благо (майнове чи немайнове). Таким чином, потреба є первинною по відношенню до інтересу.

Про те, що має вирішальне значення у договорі – воля чи волевиявлення – у літературі висловлюються три точки зору. Перша зводиться до того, що у разі виникнення спору закон надає перевагу волі, а не волевиявленню (Н. В. Рабінович, В. А. Тархов). Інші вважають, що перевагу слід надавати саме волевиявленню (І.Б. Новицький). Також існує думка, що у всіх випадках має бути єдність волі і волевиявлення (О. О. Красавчиков, О.С. Іоффе).

Безумовно, воля у праві має вирішальне значення, вона є передумовою виникнення права, а будь-яка юридична дія відбувається з людської волі. Важливість волі має і законодавче підґрунтя. Так, договори із пороками волі незалежно від правомірності волевиявлення можуть бути визнані недійсними (ст.ст. 229-235 Цивільного кодексу України). Хоча на недійсність договору можуть впливати і пороки волевиявлення, тому абсолютизувати значимість чи то волі, чи то волевиявлення – неправильно.

Водночас не можна заперечувати той факт, що волевиявлення отримало в законодавстві ширше врегулювання, оскільки має об'єктивне вираження в усіх його проявах та формах при укладенні та виконанні договору. Наприклад, при тлумаченні змісту правочину суд з'ясовує наміри сторін (волю) тільки у тому разі, якщо акт волевиявлення сторін не дає змоги з'ясувати його зміст.

Судова практика свідчить, що при вирішенні справи у рівній мірі враховується як воля сторони, так і її зовнішній прояв. А тому найбільш прийнятною здається третя позиція – у договорі вирішальне значення має єдність волі і волевиявлення.

Вонсович Х.І.

Чернівецький факультет Національного університету «Одеська юридична академія», асистент кафедри цивільно-правових дисциплін

ПРАВО НА МАТЕРИНСТВО – СІМЕЙНО-ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ

З плином часу роль жінки в суспільстві переглядається, тепер захоплення викликають сильні, впевнені в собі, успішні жінки, які можуть не просто самотійно прогодувати сім'ю, а й покласти на свої тендітні плечі величезне виробництво. Але якою б сильною не здавалася жінка в очах